

Kitabe Yayınları: 35

**BİLGİNİN AMELLE İHYASI İÇİN
KLASİK BİR REHBER**

Mehmed Reşid el-Bağdâdî'nin (1861-1939)
Gazzâlî'nin Eyyühe'l-Veled'ini Tercüme ve Kısmî Şerhi

Editörler

Fatih SARI-Mahfuz İLGE

İnceleme, Tahkik, Çeviri ve Notlandırma

Emrah BAŞ, Eda Nur EMSEN, Ayşe Nur CEMİLOĞLU,
Şeyda DEMİR, Süheyla DEMİR, Fatma AKYÜREK,
Ayşe KARADOĞAN, Zuhul BAL

© FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SAN. ve TİC. LTD. ŞTİ.
(Sertifika no: 13178)

Mizanpaj ve Kapak

FCR

Baskı ve Cilt

NY MATBAACILIK YAYINCILIK
KAĞITÇILIK TİC. VE SAN. LTD. ŞTİ.
Ostim OSB Mh. 1250 Cd. No: 24 Yenimahalle/ANKARA
Tel: (0533) 591 86 17 (Sertifika no: 50732)

1. Baskı: Aralık 2022

ISBN: 978-605-73133-6-2

FCR YAYIN REKLAM BİLGİSAYAR SANAYİ ve TİC. LTD. ŞTİ.

Hacı Bayram Mah. Boyacılar Sk. No: 14/1
Ulus-Altındağ/ANKARA • Tel: (0312) 310 08 60
Web: www.fcr.com.tr • e-mail: fcr@fcr.com.tr

BİLGİNİN AMELLE İHYASI İÇİN KLASİK BİR REHBER

Mehmed Reşid el-Bağdâdî'nin (1861-1939)
Gazzâlî'nin *Eyyühe'l-Veled*'ini Tercüme ve Kısmî Şerhi

İnceleme, Tahkik, Çeviri ve Notlandırma

Emrah BAŞ, Eda Nur EMSEN, Ayşe Nur CEMİLOĞLU,
Şeyda DEMİR, Süheyla DEMİR, Fatma AKYÜREK,
Ayşe KARADOĞAN, Zuhâl BAL

Ankara 2022

Emrah BAŞ: 1995 yılında Doğubayazıt'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Doğubayazıt'ta okudu. 2017 yılında Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Tasavvuf Anabilim Dalında başladığı yüksek lisans eğitimini 2020 yılında hazırladığı “Tekke Etrafında Teşekkül Eden Tarikat Âdâbı: Himmet Efendi'nin *Âdâb-ı Hurde-i Tarikat ve Manzûm Tarikatnâmesi* Örneği” adlı çalışmasıyla tamamladı. 2020 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde araştırma görevlisi olarak atandı. Hâlihazırda Marmara Üniversitesinde doktora eğitimine devam etmektedir.

Eda Nur EMSEN: 1994 yılında Muş'ta dünyaya geldi. İlkokul, ortaokul ve liseyi Muş'ta okudu. 2012 yılında Muş İmam Hatip Lisesinden mezun oldu ve aynı yıl medrese eğitimi almak üzere Elazığ'a gitti. 2015-2019 yılları arasında Diyanet İşleri Başkanlığında fahri Kur'an kursu öğreticiliği yaptı. 2019 yılında Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi İslami İlimler Fakültesine başlayıp 2022 yılında mezun oldu.

Ayşe Nur CEMİLOĞLU: 1998'de Muş'ta doğdu. İlk ve ortaöğretimini Muş'ta tamamladı. Ortaöğrenimi Muş İlci İnşaat Kız Anadolu İmam Hatip Lisesinde tamamladı. 2022 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde lisans eğitimini tamamladı.

Şeyda DEMİR: Aslen Diyarbakırlı olup 2003 yılında Muş'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Muş'ta okudu. 2017 yılında Muş Merkez Geylani Kız Kur'an Kursunda hafızlık eğitimine başladı. Hafızlık eğitimine devam ettiğinden dolayı liseyi açıköğretim

İmam Hatip'te tamamladı. 2019 yılında hafızlık eğitimini bitirdi. 2021 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesini kazandı. Hâlihazırda 1. sınıf öğrencisidir.

Süheyla DEMİR: 1994 yılında Muş'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve lise eğitimini Muş'ta tamamladı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi ön lisans programından mezun oldu. Mezun olduktan sonra Diyanet İşleri Başkanlığına bağlı 4-6 yaş Kur'an kurslarında "değerler eğitimi öğreticisi" olarak 3 yıl görev yaptı. Hâlihazırda eğitimine Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi 2. sınıf öğrencisi olarak devam etmektedir.

Fatma AKYÜREK: 2002 yılında Muş'ta doğdu. İlkokul, ortaokul ve liseyi Muş'ta okudu. Lise öğrenimine açıköğretimden devam ederken çeşitli Kur'an kurslarında eğitim gördü. 2021 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde lisans eğitimine başladı. Hâlihazırda 1. sınıf öğrencisidir.

Ayşe KARADOĞAN: 1995'te Muş'ta doğdu. İlk, orta ve lise eğitimini Muş'ta tamamladı. Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesinden mezun oldu. Kur'an kurslarında fahri Kur'an kursu öğreticisi ve bazı okullarda 4-6 yaş değerler eğitimi öğreticisi olarak görev yapmaktadır. Hâlihazırda eğitimine Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi 2. sınıf öğrencisi olarak devam etmektedir.

Zuhal BAL: 1999 yılında Diyarbakır'da doğdu. İlk ve ortaokul eğitimini Diyarbakır'da, liseyi ise Muş'un Varto ilçesinde tamamladı. Hâlihazırda Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesinde eğitimine devam etmekte olup 4. sınıf öğrencisidir.

Bu çalışmayı
Üzerimizde büyük emekleri olan kıymetli hocalarımız
İzzet GÜLAÇAR, Fatih SARI ve Mahfuz İLGE'ye
ithaf ediyoruz..

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	9
TABLOLAR LİSTESİ	10
ŞEKİLLER LİSTESİ	10
ÖN SÖZ	11

BİRİNCİ BÖLÜM

İMÂM GAZZÂLÎ VE *EYYÜHE'L-VELED*'İ: MEHMED REŞİD EL-BAĞDÂDÎ'NİN TERCÜME VE KISMÎ ŞERHİ BAĞLAMINDA BİR DEĞERLENDİRME

1. İslâmî İlimlerin Teşekkül Sürecinde Çok Yönlü Bir Âlim Olarak İmâm Gazzâlî	15
2. Bilginin Amelle İhyası İçin Klasik Bir Rehber: <i>Eyyühe'l-Veled</i> ---	18
2.1. Eserin İsmi	18
2.2. Eserin Telif Sebebi	18
2.3. Eserin Üslûbu	20
2.4. Eserin Kaynakları	20
2.5. Eserin İçerik Analizi	21
3. Osmanlı'da <i>Eyyühe'l-Veled</i> Üzerine Yapılan Çalışmalar: Bir Literatür Denemesi	22
4. Mehmed Reşid el-Bağdâdî'nin <i>Eyyühe'l-Veled</i> Tercüme ve Kısmî Şerhi: Yöntemsel Bir Analiz	25
5. Metin Neşrinde Takip Edilen İlkeler	27

İKİNCİ BÖLÜM

EYYÜHE'L-VELED TERCÜME VE KISMÎ ŞERHİNİN TENKİTLİ METNİ VE ÇEVİRİ-YAZISI

[Mukaddime]	32
[Nasihatin Kaynağı Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Risâletidir]	36
[Hz. Peygamber'den (s.a.v.) Gelen Nasihatler Hayatı Faydalı Amellerle Geçirmek Yönündedir]	38
[İlim Amelle Bir Anlam İfade Eder]	40
[Mücerret İlim Kıyamet Günü Kişinin Elinden Tutmaz]	43

[Amelin Önemini Ortaya Koyan Deliller Sayılmayacak Kadar Çoktur]	46
[Bize Düşen Hakkıyla Amel Etmektir]-----	51
[Bütün Eylemleri Anlamlı Kılan Niyettir]-----	55
[Amel İhlasla Bir Anlam İfade Eder]-----	57
[Daima Murakabe Halinde Olmak Gerekir]-----	58
[İlim ve Amel Birbirinden Ayrılmayan İki Parçadır]-----	60
[Ruhta Himmet, Nefiste Hezimet ve Bedende Ölüm Korkusu Baskın Olmalıdır]-----	62
[Uykuda Ölçülü Olunmalıdır]-----	66
[Günün Belli Vakitlerini İbadetle Geçirmek Gerekir]-----	68
[Mümin Daima Şuur Sahibi Olup Kendisi İçin En Evla Olanı Yapar]	71
[İlmin Özü Kulluk ve İbadetin Ne Olduğunu Bilmektir]-----	73
[Söz ve Eylemlerinin Şeriata Uygun Olması Gerekir]-----	75
[Hakk Yolunda İlerleyen Sâlikin; İtikadı Sağlam, Tövbesi Samimi, Üzerinde Bulunan Kul Hakkını Temizlemiş ve Dinî Bilgisi Yeterli Olması Gerekir]-----	78
[Temel İlkeler Kavrandığında Çok Bilgiye İhtiyaç Hissetmediğini Fark Edeceksin]-----	82
[Şeyhin ve Sâlikin Vasıfları ile Tasavvufun Mahiyeti]-----	92
[Bildikleriyle Amel Eden Bilmediklerine Vâris Olur]-----	102
[Hakikate Yürümele (<i>Seyrüsülûk</i>) Ulaşılabilir]-----	103
[Hakikate Ulaşmak İçin Nefsi Dizginlemek Gerekir]-----	105
[Sekiz Öğüt]-----	107
[Kanaat Sahibi Olmak Gerekir]-----	128
[Hâtime]-----	132
Her Namaz Akîbinde Okunacak Duadır-----	133

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

EEYÛHE'L-VELED TERCÜME VE KISMİ ŞERHİNİN TIPKI BASIMI

KAYNAKÇA-----	183
LÛGATÇE-----	186
GENEL DİZİN-----	213
ÂYET DİZİNİ-----	215
HADİS DİZİNİ-----	218
SÖZLER DİZİNİ-----	220

KISALTMALAR

(a.s.)	: aleyhi's-selâm
bk.	: bakınız
c.	: cilt
(c.c.)	: celle celâluh
DİA	: Diyanet İşleri Başkanlığı
ed.	: editör
H.z.	: Hazreti
(k.s.)	: kuddise sırruh
m.	: miladî
no.	: numara
ö.	: ölüm tarihi
(r. anhumâ)	: radiyallahu anhumâ
(r.a.)	: radiyallahu anh
(s.a.v.)	: sallallahu aleyhi ve sellem
sy.	: sayı
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
trc.	: tercüme eden
thk.	: tahkik eden
ts.	: tarihsiz
vb.	: ve benzeri
vs.	: ve sâire

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1: Eyyühe'l-Veled'in Osmanlı Dönemi Yapılan Çevirileri -----	24
Tablo 2: Âyet Dizini-----	219
Tablo 3: Hadis Dizini -----	222
Tablo 4: Sözler Dizini-----	224

RESİMLER LİSTESİ

Resim 1: Mehmed Reşid el-Bağdâdi'nin Son Asır Türk Şairleri isimli eserdeki resmi. -----	25
---	----

ÖN SÖZ

“Yeryüzü anlatılmayan pek çok hikayeye doludur.” Elinizde bulunan bu kitabın hazırlanma sürecinin ele alınması sonrakilerin hikayemize tanıklığı açısından önem arz etmektedir. Bundan dolayı burada “bu kitap nasıl oluştu?” sorusunu irdelemeye çalışacağım.

Üniversite, kişinin kendisini geliştirebileceği ve yeteneklerini keşfedebileceği önemli mekanlardan birisidir. Özellikle dersler dışında yapılan faaliyetler bu açıdan önemlidir. İzmir’de lisans öğrencisiyken yaşadığım en önemli sıkıntılardan birisi bu tür faaliyetlerin azlığıydı. Bu durum kendimi geliştirme ve yeteneklerimi keşfetme konusunda bir sorun teşkil etmekteydi. Bundan dolayı bir gün hoca olduğumda başkalarının da aynı sorunları yaşamaması adına onlarla sahip olduğum imkanlar ölçüsünde ilgilenmeye karar verdim. Nitekim herkes tecrübe ettiği sıkıntıların başkasının yaşamaması için gayret gösterirse dünya daha anlamlı ve yaşanılır olur.

2020 yılında Muş Alparslan Üniversitesi İslami İlimler Fakültesine araştırma görevlisi olarak atanınca bu hayallerimi gerçekleştirme imkânı buldum. Ancak bunu nasıl yapacağım konusunda bir fikrim yoktu. Derken fakültenin koridorunda kıymetli hocam İzzet Gülaçar’ın uzun bir süre önce başlattığı “Kadim Okuma Grubu”nun panosuyla karşılaştım. Bu okuma grubunda güncel konularla ilgili kitap kritiği, makale okumaları, seminerler ve paneller yapılmaktaydı. Bu durum heyecanımı daha da artırdı. Ertesi gün okuma grubu-

nun sosyal medya hesabına ulaştım ve düşüncelerimi ifade eden bir mesaj gönderdim. Böylece haftada iki gün online derslere başladık. *et-Tuhfetü's-seniyye* isimli eseri tamamladıktan sonra *et-Tatbiku's-sarfî* isimli esere başladık. Bunun yanında klasik ve modern metin okumaları yaparak işlediğimiz konuları metinler üzerinde uygulama fırsatı bulduk. Klasik metin olarak Gazzâlî'nin *Eyyühe'l-veled* isimli eserini kısa bir sürede bitirdik. Derse katılan arkadaşların bilimsel araştırma yeterliliği kazanmaları için *Eyyühe'l-veled*'in Osmanlı döneminde Mehmed Reşîd el-Bağdâdî tarafından yapılan tercümesi üzerinde çalışmaya karar verdik. Yaklaşık bir yıl süren çalışmanın sonucunda elinizde bulunan bu eser ortaya çıktı.

Çalışmamız üç bölüm ve eklerden oluşmaktadır.

Birinci bölümde Mehmed Reşîd el-Bağdâdî'nin tercüme ve kısmî şerhi bağlamında Gazzâlî'nin *Eyyühe'l-veled* isimli eserini inceledik. Burada Gazzâlî'nin hayatı, eserleri, *Eyyühe'l-veled* isimli kitabının telif sebebi, içeriği, üslubu ve kaynakları, *Eyyühe'l-veled* üzerine Osmanlı döneminde yapılan çalışmalara değindik. Ardından Mehmed Reşîd el-Bağdâdî'nin hayatı, eserleri ve yaptığı tercüme ve kısmî şerhin yönetsel analizine yer verdik. Son olarak metin tenkidinde takip edilen ilkeleri ele aldık.

İkinci bölümde Mehmed Reşîd el-Bağdâdî'nin *Eyyühe'l-veled* tercüme ve kısmî şerhinin tenkitli metnine yer verdik. Burada sırasıyla Arapça metin, Osmanlıca tercüme, varsa şerh ve en son metnin günümüz Türkçesine çevirisine değindik. Ayrıca eserdeki her bölümü, ilgili metinde ele alınan konuya göre başlıklandırdık.

Üçüncü bölümde Mehmed Reşid el-Bağdâdi'nin *Eyyühe'l-veled* tercüme ve kısmî şerhinin 1305/1887-88'de İsteban Matbaası tarafından yapılan baskısına yer verdik. Ayrıca metnin araştırmacılar tarafından kullanılmasını kolaylaştırmak adına çalışmanın sonuna lügat, isim/eser dizini, âyet dizini, hadis dizini ve söz dizini ekledik.

İlk günden itibaren bu tür çalışmalar yapmayı teşvik eden ve hiçbir desteğini esirgemeyen kıymetli hocam İzzet Gülaçar'a teşekkürü bir borç bilir, şükranlarımı sunarım. Ayrıca yoğun çalışmaları arasında kitabın editörlüğünü üstlenip yaptıkları öneri ve eleştirilerle çalışmanın son şeklini almasında büyük katkı sağlayan kıymetli hocalarım Fatih Sarı ve Mahfuz İlge'ye; çalışma sürecinde gösterdiği ilgi ve nezaketten dolayı kıymetli dostum Okan Keleş'e müteşekkirim. Kıymetli öğrencilerimi bu çalışmaya yönelik katkılarından dolayı tebrik eder, ümmetin hayırlı birer ferdi olmalarını Cenab-ı Hakk'tan niyaz ederim.

Gayret bizden, muvaffakiyetler Allah'tandır.

Emrah BAŞ / Muş - 2022